

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 Mars 1879, kl. 2 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i 14 § Riksdagsordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottet hänvisad motion (N:o 42) har Herr *Gustaf Ericsson*, med hvilken Herr *Severin Axell* instämt, yrkat, att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring af 14 § Riksdagsordningen, "att, med bibehållande af öfriga bestämmelser, rösträtt och valbarhet tillkommer hvar och en, som är uppskattad till fyrahundra kronors inkomst, eller till staten erlägger bevillning efter andra artikeln i nu gällande bevillningsstadga".

Vidare har i en inom samma Kammare väckt och jemväl till Utskottet öfverlemnad motion (N:o 61) Herr *F. T. Borg* föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta, att nyssnämnda paragraf i Riksdagsordningen erhöles följande förändrade lydelse:

"Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst fyrahundra kronor uppskattad årlig inkomst."

Redan få år efter den nya Riksdagsordningens antagande, nemligen vid 1869 års riksdag, väcktes af enskild motionär förslag till ändring af 14 § Riksdagsordningen i enahanda syfte med de nu föreliggande förslagen, men af ännu större

omfattning än dessa. Sedermera hafva vid icke mindre än sex påföljande riksdagar förslag framstälts, afseende vare sig nedsättning uti eller upphäfvande af den census, som för närvarande är stadgad för rätt att deltaga i val af riksdagsman till Andra Kammaren. Såsom bekant är, hafva samtliga dessa förslag, på hemställan af Konstitutions-Utskottet, blifvit af Riksdagen förkastade.

Ehuru Konstitutions-Utskottet således redan förut upprepade gånger haft tillfälle att angifva sin, af Riksdagen allt hitintills delade, åsigt i frågan — en åsigt, den Utskottet icke heller nu funnit anledning frångå — äfvensom att dervid framlägga de hufvudsakliga skäl, på hvilka denna åsigt grundats, torde det dock, i anseende till frågans vigt, icke vara öfverflödigt att, om än i största korthet, ånyo erinra om några bland de viktigaste betänkligheter, som tala emot antagande af de föreliggande förslagen.

Konstitutions-Utskottet kan sålunda till en början ej underlåta att hänvisa derå, att det icke synes vara rätt rådligt att vidtaga ändringar af mera genomgripande betydelse i en representationsordning, som egt bestånd allt för kort tid, för att någon fullständig erfarenhet om dess verkningar ännu skulle kunnat inhemtas eller en säker grund vinnas för bedömande om och i hvad mån densamma tarfvar en mera grundlig förändring.

I alla händelser torde det medgifvas att, innan man företager sig att ombilda ett af de säkerligen viktigare stadgandena i en grundlag, som för ej länge sedan blifvit, efter den mögnaste ompröfning och de mest uttömmande öfverläggningar, af Konung och Representation antagen, det skall vara fullt utredt, ej blott att det gamla, som skall ersättas med något nytt, är olämpligt och föråldradt, utan ock att den förändring, man vill åstadkomma, framgår ur ett djupt och allmänt känt behof.

Utskottet kan visserligen ej annat än erkänna, att nu gällande valcensus, i likhet med hvarje dylik, på numeriska förhållanden grundad begränsning för utöfvandet af medborgerliga rättigheter — de af motionärerne föreslagna ingalunda undantagna — är, om man så vill, i viss mån godtycklig, då den icke framgår ur någon viss allmängiltig princip. Men, så villigt detta än må erkännas, så vore det dock, enligt Utskottets förmenande, förhastadt, om man deraf ville draga den slutsats, att begränsningen saknade berättigande. Man får nemligen ej förbise den af erfarenheten, alla enskilda undantag oakadt, bekräftade sanningen, att man icke inom så vida samhällskretsar kan påräkna den håg och de tillfällen att sätta sig in i statens angelägenheter, som må förefinnas med afseende å det inskränkta området, kommunens, samt att en någorlunda betryggad ekonomisk ställning innebär, väl ej en borgen, men en sannolikhet för ett mera vaket och sjelfständigt deltagande för statens intressen — ett deltagande, som kräfves ej mindre hos valmannen än hos den valde representanten, om ock den förres politiska verksamhet så att säga sammanfattas i en enda betydelsefull akt, sjelfva valhandlingen.

Ej heller bör det förbises, att den nu gällande förmögenhetsgränsen i sjelfva verket dock är satt så lågt, att dess uppnående, äfven oafsedt penningevärdets omisskänneliga benägenhet att falla, icke torde vara förenadt med allt för stora svårigheter för dem bland de nu ej valberättigade, hos hvilka en allvarlig håg att hinna fram till densamma verkligen förefinnes.

Med denna uppfattning och då det så mycket mindre synes vara rådligt att vidtaga en förändring, hvars verkningar i hela deras vidd svårligen låta sig på förhand beräknas, men otvifvelaktigt under alla förhållanden måste vara djupgående och *kunna* blifva det i vida högre grad, än man måhända nu i allmänhet är böjd att föreställa sig, som ännu icke, så vidt Utskottet försport, en mera allmän och kraftig önskan i denna riktning inom landet, åtminstone hvad landsbygden vidkommer, uttalat sig, utan fasthellre intresset för valrättens utöfvande bland dem, hvilka för närvarande ega denna rätt, visat sig vara så ringa, att, ännu vid de senast företagna riksdagsmannavalen, å landet omkring 83 % och i städerna vid pass 60 % uraktlåtit att utöfva denna medborgarliga rättighet, anser Utskottet sig böra hemställa:

att Herr Ericssons och Herr Borgs ifrågavarande motioner icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 12 Mars 1879.

På Utskottets vägnar:

Magnus Hallenborg.

Reservationer:

af Herr *A. Bäckström*, med hvilken Herrar *P. Engman*, *S. Johnson*, *P. Nilsson* och *S. Fr. Norén* instämt:

“Emot det beslut, hvartill Utskottet kommit, får jag härmed reservera mig.

Då denna fråga ärligen återkommer med allt större och större påtryckning, kan jag ej finna hvarken rättvist eller klokt att längre söka hålla den talrika och akttningsbjudande medborgareklass, hvarom här är fråga, politiskt omyndig, — en medborgareklass, som med sitt mödosamma arbete kanske mest af alla bidrager till vårt materiella välstånd.

Tider kunna komma, då det vore bättre hafva ifrågavarande lika så talrika som aktuingsvärda medborgareklass med sig än mot sig. I lugna och normala förhållanden kan jag än mindre finna någon våda uti att inrymma den samma i den politiska medborgarerätten.

Icke heller mäktar jag inse huru den, som har 800 kronors inkomst eller deröfver, skulle hafva större politisk sjelfständighet och duglighet än den, som har derunder, ty erfarenheten har visat, att till och med den, som gått och gält för millionär, kunnat komma i en högst beroende ställning, då deremot arbetaren med 400 kronors inkomst förblifvit oberoende och kunnat göra hvar man rätt. Men derföre tror jag icke, såsom Utskottet antydt, att det skulle vara någon lätt sak för en arbetare med god vilja att komma upp till 800 kronors årlig inkomst, ty hvem skulle icke vilja hafva 800 kronor och flera gånger den summan i årlig inkomst, om det endast berodde på den goda viljan?

På dessa i korthet anförda skäl, har jag inom Utskottet understödt motionerna i fråga.“

af Herr *F. T. Borg*: “Mot Konstitutions-Utskottets ofvan afgifna utlåtande tager jag mig friheten anförda nedanstående reservation:

Att fortfarande från politisk rösträtt utesluta berörde stora grupp af nytige och redbare medborgare, hvilka i förhållande till sina inkomster skatta *lika mycket till kommunen*, som öfrige skattdragande, men genom förbrukningsskatterna *vida mer till staten*, synes sakna allt stöd af rättvisa och billighet samt ej kunna lända till fosterlandets sanna gagn, enär detsamma *väl* behöfver sina medborgares *alla* krafter, för de viktiga ändamål, som föreligga hvarje folk och hvarje medlem af ett folk, hvadan underlåtenheten att använda dessa krafter måste verka försvagande, ej minst genom de känslor af öfvermod och missaktning å ena sidan samt afund och bitterhet å andra, som derigenom lätteligen framkallas. Lagstiftningen har ock i någon mån medgifvit ifrågavarande folkgruppers medborgerliga värde och betydelse, då den tillerkänt dem direkt rösträtt i kommunens angelägenheter och indirekt i statens, vid val till *Första Kammaren*. Det är endast från valen till *Andra Kammaren* de sålunda äro uteslutne.

Men vid riksdagen hafva redan för *sjunde* gången efter den nya representationens införande röster höjt sig för utvidgning af den politiska rösträtten i öfverensstämmelse med tidens kraf, den ökade upplysningen och det vaknade sjelfmedvetandet bland dessa klasser. De skäl, som anföras deremot, äro icke hållbara. Arbetet har gifvit dessa folkklasser kraft och duglighet, folkskolan och literaturen hafva beredt dem allmän bildning, föreningar och offentliga möten väckt och underhållit deras håg och intresse för fosterlandets allmänna angelägenheter.

Utskottet anför som skäl mot reformen, att vår Riksdagsordning ännu är för ny och opröfvad för att skäl skulle förefinnas deri göra förändringar; men en

förändring, som blefve gällande 16 år efter representationsreformen, tyckes ej skäligtvis kunna kallas för tidig, i fall den annars är ändamålsenlig.

Bland Utskottets öfriga skäl ber jag få bemöta de väsentliga. Ett af dessa är, att man "icke inom så vida samhällskretsar skäligen kan påräkna den håg och de tillfällen att sätta sig in i statens angelägenheter som må förefinnas med afseende å det inskränkta området, kommunens", samt ett annat, att en "någorunda betryggad ekonomisk ställning i allmänhet är, väl ej en borgen, men en sannolikhet för ett mera vaket och sjelfständigt deltagande för statens intressen". Då den ifrågakända rösträtten endast afser val af riksdagsombud, torde kunna bestridas, att de klasser, som äro i fråga, skulle sakna den insigt och det omdöme, som derför erfordras, mera än de, som skatta för minst 800 kronors inkomst, ty då skulle ju ock med lika rätt kunna påstås, att de, som ej hafva mer än nämnda inkomst, äro i insigt och omdömesförmåga underlägsne dem, som hafva en inkomst af t. ex. 4,000 kronor, dessa åter dem, som skatta för 8,000 kronors inkomst o. s. v. Hvad angår det mera sjelfständiga och vakna deltagandet för statens intressen, visar Utskottet sjelft medelst siffror, huru ringa det är bland de nuvarande röstberättigade, hvaraf vill synas som skulle desses högre inkomst ej innebära synnerlig garanti för ett hos dem vaket intresse för allmänna angelägenheter.

Utskottets yttrande, att verkningarne af den föreslagna reformen "svårigen låta sig på förhand beräkna", innebär onekligen en sanning, men den gäller lika mycket om *alla* reformer och skulle, konsekvent tillämpad, omöjliggöra allt framåtskridande och all utveckling.

Vidare finner Utskottet, att ej någon "mera allmän och kraftig önskan i denna (reformens) riktning inom landet, åtminstone hvad landsbygden vidkommer, uttalat sig, utan fasthellre intresset för valrättens utöfvande bland dem, hvilka för närvarande ega denna rätt, visat sig vara så ringa", o. s. v.

Det skulle tvifvelsutan varit till gagn för Riksdagen, att af Utskottet hafva erhållit upplysning om, *huru* folkets önskan i förevarande fall skulle kunnat allmännare och kraftigare uttalas än som skett genom tusentals medborgares petitioner, genom offentliga möten i alla delar af landet, genom pressen och slutligen genom motioner och deraf föranledda debatter vid *sex* föregående riksdagar. För min del känner jag ej flera eller andra medel för ändamålets vinnande på öfvertygelsens fredliga väg än de som blifvit begagnade. Skälet att utesluta från rösträtt vissa klasser *derför*, att *andra* klasser alltför litet begagnat sig af *sin* rösträtt, torde ej hålla streck hvarken inför rättvisans eller billighetens domsrätt. Hårdt vore verkligen, om hela folkgrupper skulle straffas för andras underlåtenhets-synder, ett straff, som, jag är derom lifligt öfvertygad, till och med Utskottets flertal, vid närmare eftertanke, villigt skall erkänna såsom mindre rättfärdigt.

Utskottets påstående, att "den nu gällande förmögenhetsgränsen är satt så lågt, att dess uppnående icke torde vara förenadt med alltför stora svårigheter

för dem bland de nu ej valberättigade, hos hvilka annars allvarlig håg att hinna fram till densamma verkligen förefinnes“, torde svårligen kunna försvaras, ty berodde det af den allvarliga hågen allena att erhålla en högre inkomst, finnas väl få, som sakna en dylik håg, och det stora antal af duglige, arbetsamme, nyktre och sparsamme medborgare, som hafva under 800 kronors inkomst, visar bäst huru svårt det är att hinna äfven en jemförelsevis så låg siffra.

Man har ock uttalat fruktan för att de stora jord- och industriegarne i vissa trakter skulle erhålla ett alltför stort inflytande på valen; en så vacker omtanke för småfolket förtjenar allt erkännande, men jag vågar säga att den är öfverflödig, då man erinrar sig, dels att omröstningen lagenligt är *sluten*, sålunda ock *skyddad* mot påtryckning, dels ock att menniskonaturen är så beskaffad att den i regeln uppreser sig äfven mot våld, som någon skulle kunna försöka utöfva mot andras samvete och öfvertygelse, dels ock slutligen, att arbetsgifvaren numera i allmänhet är nästan lika mycket beroende af arbetstagaren, som denne af den förre.

Under sådana förhållanden är det föga öfverensstämmande med rättvisans, billighetens och klokhetens kraf, än mindre nyttigt för fosterlandet, att förberörda folkklasser, uppgående till ett antal af omkring 144,000 personer, förblifva i saknad af politiska rättigheter och derigenom också sakna den häfkraft för medborgerligheten, som ligger i dylika rättigheter. Intet folk har råd att undvara någon god, materiel, intellektuel eller sedlig kraft, och allraminst har en liten nation, spridd på en vidsträckt yta, råd att undvara någon af de krafter, som sammanbinda den nationella verksamheten. Ingen länk bör saknas i den kedja, som förenar individerna af en nation; saknas häri en eller annan länk eller sammanbindes kedjan här och hvar endast af konstgjorda band, blir den svag, då deremot hvarje naturlig länk gör den stark och ändamålsenlig.

Slutligen tillåter jag mig uttala den öfvertygelsen, att till och med om rösträtten utsträcktes till samhällets *alla* myndiga och välfrejdate medlemmar, den högre bildningen och förmögenheten dock skulle bibehålla ungefär samma öfvervägande inflytande som för närvarande, såsom erfarenheten visat i alla de länder, der *allmän* rösträtt redan länge varit utöfvad.“

samt af Herr A. P. Danielsson.

Herr L. Jönsson har begärt få antecknad, att han icke varit närvarande vid ifrågavarande motioners behandling inom Utskottet.
